

INNOVATIVE METHODS FOR EVALUATING QUALITY CRITERIA FOR QUALIFICATION PROCESS WITH TEACHERS

Magdalena Tsoneva

Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria, magi.education@abv.bg

Kristina Georgieva

III Primary School "Angel Kanchev", Varna, Bulgaria, kr.georgieva1@gmail.com

Abstract: In the fast-changing realities of the modern world arises a new concept of education that defines new educational goals and policies. Conceptually new is the understanding of education as a factor of social and cultural cohesion and as an economic potential.

The quality of education is measurable in every aspect and at each of the levels at which it can be operationalized. It is a measurable figure at school, regional, national and international level; there is a social, pedagogical and economic aspect; attribute is to each of the key features of the educational system - resources, functioning, results.

The new concept of education requires positive changes in the following areas:

- *education management* - decentralization and guaranteed participation of civil society in the development, implementation and monitoring of education development strategies; planning of enough resources for education;
- *educational environment* - building a tolerant, healthy and secure educational environment that promotes individual development; clearly defined mandatory knowledge and skills; practical direction of educational content; attractive forms of education representing understandable educational content; measurable educational outcomes; widespread penetration of new information and communication technologies;
- *teaching profession* - targeted policies on teacher qualifications and distribution of effective pedagogical practices;
- *monitoring* - creating systems for effective measurement of educational achievements and systems for monitoring the activity of the teacher and the school.

The European Quality Report on School Education identifies 16 indicators, divided into four areas, as follows:

- *achievements* - mathematics, reading, science, information and communication technologies, foreign languages, learning skills, civic education;
- *student progress* - dropping out, completing secondary education, entering higher education institutions;
- *monitoring of school education* - evaluation and management of school education;
- *resources and structures* - education and training of teachers covered in pre-school education, number of students per computer, educational costs per student.

Keywords: education, changes, evaluation, achievements

ИНОВАТИВНИ МЕТОДИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА КРИТЕРИИТЕ ЗА КАЧЕСТВО НА КВАЛИФИКАЦИОННИЯ ПРОЦЕС С УЧИТЕЛИТЕ

Магдалена Цонева

Софийски университет „Св. Кл. Охридски“, гр., България, magi.education@abv.bg

Кристина Георгиева

III Основно училище "Ангел Кънчев", гр. Варна, България, kr.georgieva1@gmail.com

Резюме: В бързо променящите се реалности на съвременния свят възниква нова концепция за образование, която дефинира нови образователни цели и политики. Концептуално ново е разбирането за образованието като фактор на социалната и културната кохезия и като икономически потенциал.

Качеството на образованието е измеримо във всеки от аспектите и на всяко от нивата, на които може да се операционализира. То е измерима величина на училищно, регионално, национално и международно ниво; има социален, педагогически и икономически аспект; атрибут е на всяка от ключовите характеристики на образователната система - ресурси, функциониране, резултати.

Новата концепция за образование изисква положителни промени в следните области:

- *управление на образованието* - децентрализация и гарантирано участие на гражданското общество в изработването, прилагането и мониторинга на стратегиите за развитие на образованието; планиране на достатъчно ресурси за образование;
- *образователна среда* - изграждане на толерантна, здравословна и сигурна образователна среда,

насърчаваща индивидуалното развитие; ясно определени задължителни знания и умения; практическа насоченост на учебното съдържание; привлекателни форми на обучение, представящи разбираемо учебното съдържание; измерими образователни резултати; широко навлизане на нови информационни и комуникационни технологии;

- *учителска професия* - целенасочени политики в областта на квалификацията на учителите и разпространението на ефективни педагогически практики;

- *мониторинг* - създаване на системи за ефективно измерване на образователните постижения и системи за мониторинг на дейността на учителя и училището.

Европейският доклад за качеството на училищното образование посочва 16 индикатори, разпределени в четири области, както следва:

- *постижения* - математика, четене, наука, информационни и комуникационни технологии, чужди езици, умение за учене, гражданско образование;

- *напредък на учениците* - отпадащи, завършващи средно образование, постъпващи във висши училища;

- *мониторинг на училищното образование* - оценяване и управление на училищното образование;

- *ресурси и структури* - образование и обучение на учителите, обхванати в предучилищно образование, брой ученици на един компютър, образователни разходи за един ученик.

Ключови думи: образование, промени, оценяване, постижения

Област: Хуманитарни науки

ВЪВЕДЕНИЕ

Приоритетите на стратегия „Европа 2020“ за интелигентен и приобщаващ растеж са в основата на перспективите за развитие на България като страна-членка на Европейския съюз (ЕС). Тяхното постигане на национално равнище е силно обусловено от политиките за развитие на българското образование. Поради тази причина е разработен модел на система за осигуряване на качество в професионалното образование и обучение (ПОО) в България. Той е направен в рамките на проекта на Британския съвет „Професионални умения“, изпълнен в партньорство с Министерството на образованието и науката. За постигане на постоянни подобрения в учебния процес учителите и училищата като цяло трябва да са в състояние да анализират специфичните предизвикателства, пред които са изправени, да имат достъп до информация за най-добрите практики в преодоляването на предизвикателствата и да получават специфична външна подкрепа, съобразена с техните нужди. Разглеждат се три стратегически лоста, които училищните системи могат да използват за постигане на тази цел:

1. Наличие на възможности за повишаване на квалификацията на учителите;
 2. Дейности за професионално развитие на учителите, основани на взаимодействие и поставящи акцент върху подобряване на учебния процес;
 3. Гарантиране, че професионалното развитие на учителите се определя въз основа на набелязаните нужди.
- Учителите са задължени да участват в дейностите за повишаване на квалификацията. В България участието на учителите в професионалното развитие е предпоставка както за оставане в професията, така и за служебно израстване. Наред с това за преминаване от една професионално-квалификационна степен в друга от учителите се изисква да участват в редица семинари или симпозиуми за повишаване на квалификацията в зависимост от притежаваната степен. Не се осъществява наблюдение върху качеството и въздействието на дейностите по професионално развитие, но в проекта за нов закон се посочва, че програмите за външно обучение трябва да са акредитирани.

Ключови участници в осигуряването на високо качество на образованието са основните институции и звена, които нормативно или като обществено задължение имат ясни отговорности, права и задължения:

1. Министерството на образованието и науката;
2. Националната агенция за професионално образование и обучение;
3. Министерството на труда и социалната политика;
4. Агенцията по заетостта;
5. Други отраслови министерства;
6. Центърът за контрол и оценка на качеството на училищното образование;
7. Национални представителни организации на социалните партньори;
8. Институции, предоставящи професионално образование и/или професионално обучение;
9. Учители и преподаватели;
10. Ученици и обучавани възрастни.

Оценката на качеството е част от осигуряването на такова обучение. Тя се фокусира върху степента на

изпълнение на изискванията за качество. Чрез тази дейност се отчита напредъкът при реализирането на поставените цели.

1. КАК БИХМЕ МОГЛИ ДА ДЕФИНИРАМЕ ОЦЕНЯВАНЕТО КАТО ПЕДАГОГИЧЕСКИ ФЕНОМЕН?

1.1. Според някои автори оценяването е систематично придобиване на информация и обратна връзка по отношение на използването, качествата и взаимодействието с обект, програма или процес, като се имат предвид очакваните резултати.

1.2. Според други автори под оценяване се разбира множеството от оценъчни съждения за количеството и качеството на усвоените знания умения и компетенции. Когато на това множество се съпостави число, т.е. оценяването е резултат от проверката на знанията, уменията и компетенциите на учениците, при което те се съпоставят с някакъв еталон, образец, който служи като база за сравнение. В резултат на това сравняване се формулират оценъчни съждения за успехите и неуспехите на обучаемия, за неговите постижения и развитие, за дейностите, които той трябва да извърши, за да се постигнат целите на обучението.

2. ТАКСОНОМИЯ /КЛАСИФИКАЦИЯ/ НА ОЦЕНЯВАНЕТО

Оценяването може да бъде класифицирано по различни начини.

2.1. В зависимост от момента на оценяването на знанията и уменията на обучаваните съществуват два вида оценяване:

2.1.1. *Текущо оценяване* – извършва се по време на провеждането на учебната програма.

2.1.2. *Финално оценяване* – обикновено се извършва в края на провежданата учебна програма.

2.2. В зависимост от характера на задачите за оценяване на знанията на обучаемите съществуват два вида оценяване:

2.2.1. *Обективно оценяване* – характеризира се с наличието на единствен начин, по който да се даде верен отговор.

2.2.2. *Субективно оценяване* – при този вид оценяване съществуват повече от един начини, по които да се даде верен отговор.

3. ПОДХОДИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

В зависимост от еталона за сравняване се използват три подхода за оценяване:

3.1. *Нормативен подход* – резултатите от обучението се сравняват с дадени норми, изисквания, валидни за всички обучаеми.

3.2. *Вътрешно-сравнителен подход (личностен)* - постиженията на даден обучаем се сравняват със знанията и уменията на същия обучаем, които е имал преди обучението.

3.3. *Външно-сравнителен подход* – резултатите от обучението на даден обучаем се сравняват с резултатите на другите обучаеми.

Evaluation – използва се за обозначаване на оценяването на всички аспекти на програмата за квалификация, включително на нейната организация, ефективност и т.н. Служи за описване на крайния резултат.

Assesment – използва се за обозначаване на методите за оценяване на напредъка на обучаемите. При този термин става дума за процес на оценяване на напредъка на учащите се през целия курс на обучението.

Оценката, от своя страна, може да бъде вътрешна и външна, а от гледна точка на периода на извършването - междинна и крайна. Основни дескриптори за този етап са:

1. Разработена методология за оценка, която включва вътрешно и външно оценяване на институциите.
2. Национална система за мониторинг и контрол.
3. Участие на заинтересованите страни в процеса на мониторинг и контрол.
4. Фактори за подобряване на качеството на квалификационния процес.

Почти няма аспект от педагогическия процес в училище, който да не може да се използва за повишаване на качеството на квалификацията в кариерното развитие на учителите. Въпреки голямото разнообразие в различните страни, някои автори извеждат на преден план следните шест важни фактори:

4.1. Училищните цикли (степени) и преходите между тях. Историческото развитие на образователните системи в различните страни е обособило отделни степени с ясно очертани различия между техните изисквания. Тези различия неизбежно водят към установяване на различия в ефективността и

качеството на квалификацията на учителите, които работят в училища с различни вътрешни цикли. В света са наблюдава обща тенденция към намаляване на големите различия между циклите в училищата.

4.2. Големината на училището и съотношението учител-ученици. Големите международни сравнителни изследвания доказват, че най-добри резултати се постигат в класове с големина между 20 и 30 ученика. Съвсем естествено тенденцията за повишаване на качеството на квалификацията на учителите да е тясно свързана с намаляване броя на учениците в клас.

4.3. Учебното време в училище. Съществен фактор за повишаване на критериите за качеството на квалификационния процес с учители е рационалното използване на учебното време в училището и извън него.

4.4. Продължителността на учебния ден и на учебната година. В тази насока съществуват неоползотворени възможности. Увеличаването на продължителността на учебната година през последните сто години изисква да се изучи по-подробно организацията на използването на времето в училище и да се възприемат по- ефективни методи и форми на неговото рационално и ефективно оползотворяване.

4.5. Структура и стил на ръководството на училището и на мениджърството в него. Те са важни фактори за повишаване качеството на квалификацията. Затова в много страни напоследък се обръща повишено внимание и грижи както към подготовката, така и към подбора и особено на квалификацията на училищните ръководители. Не е случаен фактът, че се използват новите теории и модели от теория на организацията, от мениджмънта, социалната психология и други (ОК 2/93 с. 29).

4.6. Използване на информационните технологии в училище и обучението изисква сериозна квалификация на учителите както в общ технологичен план, така и в конкретен личностен план.

5. МЕТОДИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА КРИТЕРИИТЕ ЗА КАЧЕСТВО НА КВАЛИФИКАЦИЯТА НА УЧИТЕЛИТЕ

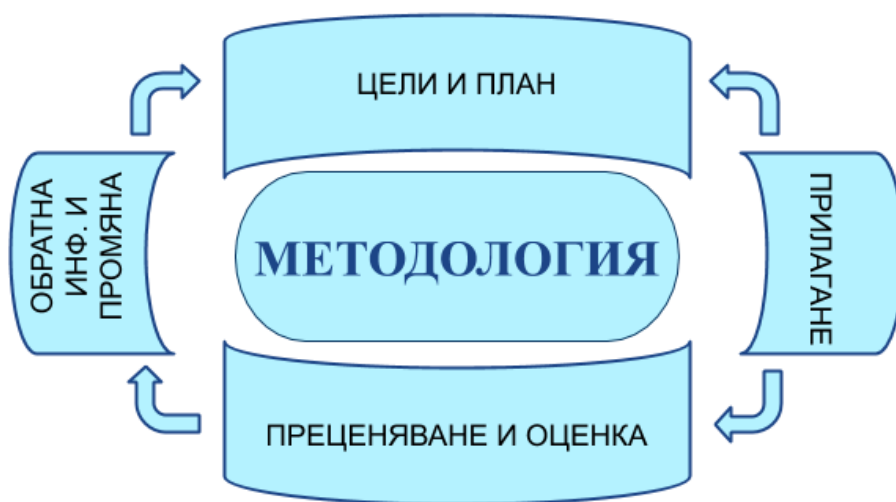
Системата за осигуряване, поддържане и развиване на качеството на обучението и на образователния продукт има два основни акцента:

вътрешноинституционална самооценка на състоянието и тенденциите във факторите за осигуряване, поддържане и развиване на качеството на обучението и на резултатите от него;

външна оценка на качеството на образователния продукт - оценка на потребителите.

Според цикъла на качество, на европейско ниво е разработена Обща рамка за оценяване на качеството (CQAF), която се състои от четири стъпки:

1. Цел и план;
2. Прилагане;
3. Преценяване и оценяване
4. Обратна информация и промяна.

Фиг.1 Обща рамка за оценяване на качеството по CQAF в ПОО

Оценяването означава, че информацията за различните индикатори е на разположение навреме, и че всички данни са взаимно обвързани, за да се добие цялостна представа за качеството на дейностите в ПОО. Постиганията трябва да се сравняват с данните за контекста, актуалните данни с предишни оценявания. Във фазата на обратна информация, индикаторите трябва да бъдат разгледани отново, след което е необходимо да се оцени качеството на информацията, на която са базирани препоръките и решенията за промяна. Използваният комплект индикатори трябва да се преразгледа и подобри. По така описания начин приложените процедури за събиране на данни трябва да бъдат оценени и адаптирани при необходимост.

5.1. Едно от най-значимите постижения в тази област е създаването на теорията и методиката на критериалното измерване (Г.Б. с.25). За целта се създават критериални тестове с предварително определяне на критичната граница на постиженията в квалификационния процес с учителите.

5.2. Изключително важен момент по отношение на оценяването е създаването на тестово-диагностична оценъчна система.

6. ДОБРА ПЕДАГОГИЧЕСКА ПРАКТИКА

6.1. Ежегодно педагогическите специалисти биват оценявани. Това се случва в няколко направления: при постъпване на работа, при провеждането на открит урок в присъствието на ръководните органи на образователната институция, колеги и/или родители. Оценка се прави на базата на някои основни критерии. Общи критерии за оценяване от страна на ръководството на учебната институция:

- Познания в областта на преподавания учебен предмет
- Познания в областта на методите на преподаване
- Познания и разбиране на процеса на учене
- Разбиране/осъзнаване потребностите на учениците
- Способност да демонстрира доказателства за прогреса на учениците
- Умения да обосновава дейностите си в тясна връзка със стандартите
- Способност да демонстрира разбиране и използване на стандартни, класически и иновативни техники за оценяване
- Способност да използва ученическите постижения при планиране на преподаването
- Мениджмънт на класната стая
- Професионално израстване/ продължаващо усъвършенстване
- Способност да използва технологиите като средство за обучение в класната стая
- Комуникация с вътрешни и външни за училището представители

6.2. При провеждане на открит урок: попълва се чек-лист, в който присъстват следните основни критерии:

- Учебен процес - планиране, преподаване, оценяване, динамика в класната стая
- Възпитателна дейности
- Извънурочна дейност
- Работа в екип, участие в комисии
- Работа с ученици, застрашени от отпадане, ученици със Специални образователни потребности, в мултикултурна среда
- Работа с ученици за участие в съсъезания, конкурси и олимпиади на местно и международно ниво
- Работа с родители
- Работа с ученици за извънкласна и извънучилищна дейност
- Работа в методически обединения и подпомагане на новопостъпили учители
- Разработване и реализиране на проекти
- Получени национални отличия и награди през периода на оценяване.
- Безопасност на учениците
- Трудова дисциплина
- Социални умения и компетентност - работа в екип, общуване, умения за самооценка и развитие

6.3. В края на всяка учебна година педагогическите специалисти попълват карта за самооценка:

- Планиране, организация и провеждане на образователно - възпитателния процес
- Използване на интерактивни методи, иновации и ИКТ

6.4. Според Наредба №12 за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти от 2016г., атестирането на учителите, директора и другите педагогически специалисти ще се извършва на всеки 4 (четири) години от атестационна комисия, определена от работодателя, съгласувано с педагогическия съвет. Според нея всеки учител трябва да има за 4 години минимум 48 академични часа външна квалификация по избрани от него теми и 16 часа вътрешно обучение, от които получава определен брой кредити; Всеки учител трябва да осъществява и широка извънкласна и извънучилищна дейност и да участва в различни професионални дейности и изяви; всеки учител трябва да изгради свое професионално портфолио; атестацията на уменията, способностите и компетенциите на всеки учител ще се извършва на 4 години по критерии, заложи в атестационна карта, които имат точкова скала за оценяване. След анализ на работата и доказателствения материал за дейността на педагога през изминалите 4 години, той трябва да получи определен брой точки по атестацията си. Ако е под този праг, се набелязват мерки за подкрепа и помощ за повишаване на атестационната оценка на съответния специалист. Първите атестации ще се проведат през учебната 2020/2021 година

ЛИТЕРАТУРА

- Andreev, M., (1995). Assessment in school
- Andreev, M., (1996). The Learning Process
- Avansov, V.S. (2005). Forma тестовых заданий. Center Testing
- Bizhkov, G. (1993). Factors that determine the quality of learning. Q. : Education and Qualification 2, 22-33.
- Delibalt, C., (2008). Assessment of students
- Gerdjikova, N., (2007). Conducting and diagnosing classroom training
- Gospodinov, E., (2000). Essay. Rules and patterns for writing. Assessment Criteria
- Gurova, V., V. Bozhilova (2008). The teacher's portfolio as a factor in the quality of the training. - Strategies of Educational and Scientific Policy, № 2, 102–116
- Kostova-Chavdarova, S., V. Delibaltova, B. Gospodinov, (2005 - 2015). Pedagogy
- The National Program for the Development of School Education and Pre-school Education and Training (2015)
- Kim, V. V., (2007). Testimonies of Learning Achievements
- Vassilev, E., (1987). Verification and assessment of the knowledge in the training
- http://www.minedu.government.bg/opencms/export/sites/mon/left_menu/documents/strategies/programa_obrazovanie.pdf
- Rubinstein, S. L. Critic